

ACC. N:R M. 14051:1-5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Lamåland* Upptecknare: *Kyckelst. E. Sandgren, Dist*
 Härad: *Möbo* Berättare: *dels av kyrkans protokoll och dels*
 Socken: *Stenbrokult* Berättarens yrke: *g.-d. läsvärd*
 Uppteckningsår: *1954* Född år *1867* i *Virestad*

Frivri och bröllop. s. 1-5.

Luv 71.

ACC. N:R M. 14051:/.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf. 71

/

Äktenskapets ingående omgavs förr i tiden med stor
pomp och ståt. Ofta avtalades giftermålet mellan kontrahenternas
föräldrar, när de träffades på kyrkbacken eller vid festliga tillfäl-
fallen. Härvid spelade de ekonomiska förhållandena, familjeförhål-
landen m.m. den största rollen. Den romantiska kärleken kom i andra
hand. En viktig person var den s.k. "böнемannen". Att vara böнеман
var ett delikat uppdrag och gavs ofta åt dåtidens kringvandrande
sockenskomakare eller sockenskräddare. Lyckades han väl i sitt uppdrag
var lönen en skjorta eller ett par långa strumpor av ylle. Miss-
lyckades han, gick han miste om lönen. Han vart givetvis en av de
främsta gästerna på det bröllop som han lyckats föra i hamn.
När böнемannen uträttat sitt värv till belåtenhet, kom trolovningen,
som var en halvt offentlig angelägenhet och hugfästes med stort
gille. På denna följde sedan lysningen i fästmöns hemkyrka. Denna
skulle alltid ske vid nymåne. Under lysningsdagarna var det sed
att ingen av kontrahenterna visade sig i kyrkan. De skulle då be-
söka varandras hem. Det var av stor vikt att de just medan lys-
ningen pågick i kyrkan, befunno sig under samma tak. Numera bru-

ACC. N:R M. 14051:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2

kar lysningsparet vara närvarande i kyrkan första söndagen för att höra efter, att det verkligen lysas för dem. En lysning från predikstolen kungjordes för 75 år sedan på följande sätt: "I Herrens namn och med vederbörandes samtycke är ett kristeligt äktenskapsförbund fastställt och beslutat emellan drängen, ärlige och beskedlige Måns Gunnarsson från Bergön, samt pigan, ärliga och gudfruktiga Maria Samueldotter från Elmhults gästgivaregård, vilket idag inför denna kristliga församling kungöres med tillönskan av alla lycka och välsignelse". Lysningen ägde rum då som nu tre söndagar å rad. När de togo ut lysning skulle de undergå förhör i katekesen på pastorsexpeditionen. Det kunde då hända att paret inte fick någon lysning den gången utan återförvisades hem för att bättre läsa på. Det var fördenskull med en viss bävan de unga tu gingo fram till prästgården för att "ta ut lysning". Dessförinnan hade fästmannen förärat sin fästekvinna en psalmbok och en schal som fästegåva. Det var brukligt att han vid lysningen också lämnade prästen en mindre summa eller en gåva in natura, en stek eller tyg till en skjorta.

ACC. N:R M. 14051:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kvällen före bröllopet brukade traktens ungdom komma till
bröllopgården för att resa äreportar och ^{sätta upp} brudgranar.

Det gällde då för husbondefolket att bjuda in dem på trak-
tering. Brudgranarna uppsattes på båda sidor om vägen, och det
kunde vara ända till tio par sådana, med höga raka stammar, av-
kvistade och barkade med en liten krona av grönt i toppen.

Vigseln skedde i äldre tider alltid i kyrkan och var inlem-
mad i själva högmässan. Efter 1800-talets ingång avtar kyrkvigs-
larna kraftigt och i ett visitationsprotokoll för 1900 säges
att "vigsel äger ej rum i kyrkan". Vigsel i kyrkan stod lågt
i anseende och nyttjades vanligen av de obesuttna.

På bröllopsdagen låg det stor betydelse i vilken av
kontrahenterna som först såg den andre, ty denna skulle bli den
rådande i äktenskapet. Den, som satte fötterna längst fram vid
altaret skulle också bli den bestämmande. Vilken av dem som
först skulle dö, räknade man ut genom att ge akt på vem som
först reste sig efter knäfallet under vigseln. Man brukade
lägga en penning i brudens ena sko, vilket skulle betyda rike-

3

ACC. N:R M. 14051:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

dom. Att kasta risgryn på brudparet ansågs lyckosamt. Antagligen är seden en rest av urgammal fruktbarhetsnit. Regnade det på bröllopsdagen och regn föll i kronan, ansågs det betyda tårar.

Seden att skjuta var inte bara en hedersbevisning utan ansågs också magiskt skyddande. Bruden här skulle ha lång, svart och slät klädning (1890)-talet. Näst följande söndag var det en oskriven lag, att de unga tu skulle infinna sig i kyrkan och "ståta". De skulle då vara klädda i sin brudstass och under högmässan sitta i brudstolen, som stod uppställd i kyrkans kor. Denna brudstol försåldes tyvärr, vid kyrkliga auktionen, på Jonas Nilssons tid.

Till minne av bröllopet brukade man upphänga hemmagjorda grannt målade papperstavlor. I Lindehult finnes ännu en sådan med vattenfärg målad tavla i ett format av 25x30 cm. Inom en girland av blomster har tavlan följande inskription:

Gratulation uppå

B.A.S.

C.L.D.

ACC. N:R M. 5 14051:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Bröllopsdag den 17 april 1858.

Bengt och Christina lev lyckelige och sälle uti

många glada Dagar, Mätte denna önskan gälle

Först och sist hos Gud vår vän och far.

Och när de sluta här sitt lopp,

Så tag dem Herre till dig opp.

5